

Zondag 9 oktober 2016 - over de maaltijd van de Heer

Lezing: 1 Korinthe 10 : 14 t/m 17, 11: 17 t/m 26

Vandaag vieren we met elkaar als gemeente avondmaal. Heilig Avondmaal. Eigenlijk gebruik ik die woorden niet zo vaak, spreek ik liever van delen van brood en wijn aan de tafel van de Heer.

Wist u trouwens dat de uitdrukking 'heilig avondmaal' nergens in de Bijbel voor komt? Zelfs het woord 'avondmaal' kom je er niet in tegen.

Ik vind dat wel bijzonder. We spraken/spreken over heilig avondmaal, maar de uitdrukking zelf is niet Bijbels. Nu is dat op zich niet zo erg. Toch kan een uitdrukking een gevoelswaarde krijgen die niet overeenkomt met de Bijbelse praktijk. Ik denk dat zoiets bij het heilig avondmaal gebeurd is.

Het woord heilig avondmaal roept iets op van een bijzondere, verheven maaltijd. Dat komt met name door het woordje 'heilig'. Dat woord betekent afgezonderd, apart gezet. De vraag is dan waar doelt dat op?

Betekent het dat de maaltijd voor een speciale mensen bestemd is? Dat idee krijg je door die avondmaalspraktijk, waarbij alleen zij die belijdenis van hun geloof hebben afgelegd mogen deelnemen. Gelukkig is dat binnen onze gemeente niet zo, iedereen, gelovig, niet zo gelovig, van jong tot oud is van harte uitgenodigd om het avondmaal mee te vieren
'Heilig' kan ook staan voor 'verheven' maaltijd. Het is zo bijzonder dat je van goeden huize moet komen om eraan deel te nemen. De woorden van Paulus over het

jezelf een oordeel eten en drinken, hebben daaraan mee gewerkt. Verkeerd gebruik van het avondmaal betekende het oordeel van God over je heen krijgen. ‘Ieder beproeve zichzelf...’ zegt Paulus ook nog. Dat werkte de avondmaalsmijding in de hand. Ben ik wel waardig genoeg om het avondmaal te vieren? Beter niet vieren dan verkeerd.

Ook de sfeer van ingetogenheid en plechtigheid waarin het avondmaal vaak gevierd wordt, maakt het avondmaal tot een verheven gebeuren.

Vaak was/is het heilig avondmaal omgeven door een sfeer van afstandelijkheid. Het heeft het karakter van een maaltijd voor ingewijden.

Ik geloof niet dat het goed is om het avondmaal zo te vieren. Ik geloof ook niet dat de Bijbel daar argumenten voor geeft. In de Bijbel wordt over het avondmaal gesproken in termen van beker en brood. Er wordt gesproken over een maaltijd. Niet zomaar een maaltijd, maar de maaltijd van de Heer.

En ook dat weten we van Paulus. Vanwege de problemen in Korinte, waarover Paulus zo nadrukkelijk schrijft in zijn brieven, weten wij hoe er in die eerste christengemeentes avondmaal werd gevierd.

De gemeente in Korinte was een gemêleerd gezelschap. Er hoorden zeker een aantal rijke joden toe, mensen die veel hadden verdiend in de welvarende havenstad. Maar ook eenvoudige joden als Aquila en Priscilla – zij worden met name genoemd – die zich al in Rome tot het christelijk geloof hadden bekeerd.

Bij hen heeft Paulus ingewoond en met Aquila oefende hij zijn oude beroep van tentenmaker uit.

En dan waren er ook gelovigen uit de heidenwereld, mensen – rijken en armen – die de verkondiging van

Paulus aanvaardden maar zelf nog middenin het heidendom stonden. Bijvoorbeeld nog offerden aan de andere goden of offermaaltijden hielden in de één of andere tempel.

Paulus heeft hun - zeker in de tijd dat hij nog in Korinthe woonde - de belangrijkste inhoud van het Oude Testament uitgelegd,

Hij deed dat met het oog op de verkondiging van het evangelie van Jezus Christus. En hij wist al die verschillende gelovigen op een bepaalde manier samen te smeden tot een gemeente. Maar hij was nog niet weg of het liep helemaal fout. Onder invloed van dwaalleraren ontstonden er verschillende groepen die de prille christengemeente vrijwel uiteen lieten vallen.

En de plaats waar dat het meest pijnlijk werd gevoeld was – nota bene- aan de maaltijd van de Heer, het heilig avondmaal.

Iemand moet dat aan Paulus hebben verteld of geschreven en nu reageert hij daarop.

En dankzij die woorden weten we wat het avondmaal ten diepste kan betekenen en ook hoe het van begin af aan gevierd is.

Hoe wist Paulus dat dan? Van dat wat en dat hoe?

Hij was niet aanwezig bij de viering het laatste avondmaal in Jeruzalem, hij had nog niet de beschikking over een soort Nieuwe Testament.

De evangeliën van Marcus en Lucas zouden tientallen jaren later pas geschreven worden, die van Mattheüs en Johannes nog weer later.

En toch schrijft hij dat, wat hij van anderen ontvangen heeft en aan de gelovigen van Korinthe heeft doorgegeven, teruggaat op de Heer zelf.

Kennelijk vonden de apostelen juist het verhaal van het laatste avondmaal zo belangrijk dat ze daar iets van op papier hadden gezet: de woorden van Jezus zelf, woorden die Hij sprak tijdens de viering van het joodse Pesachfeest.

En de eigen invulling die Jezus daarbij gaf aan het gebroken brood en de beker der dankzegging. Nu niet meer de beker bij de afsluiting van het feest waarmee Israëls bevrijding uit het slavenhuis Egypte werd gevierd, maar brood en beker zijn ter gedachtenis aan zijn verzoenend lijden en sterven en zijn opstanding als het begin van nieuw leven voor allen die in Hem geloven.

Daar gaat het hier over. En met Lucas, is Paulus de enige die tot twee keer toe de opdracht van de Heer zelf vermeldt: “Doe dit, telkens opnieuw, om mij te gedenken”.

Natuurlijk blijft Paulus jood genoeg om ook de oorspronkelijke achtergrond van het avondmaal te blijven benadrukken.

En als Paulus iets juist niet wilde, dan was het dat er tegenstellingen zichtbaar werden uitgerekend aan het avondmaal.

Dat was waarschijnlijk de belangrijkste reden voor hem om die eerste brief te schrijven aan de Korintiërs: tegenstellingen tussen joden en heidenen, tussen mannen en vrouwen, rijken en armen, ja die zouden juist aan het avondmaal niet meer mogen bestaan, schrijft hij. Die laatste tegenstelling vooral niet.

Daarbij moeten we bedenken dat het avondmaal in die tijd gewoon ergens aan huis werd gevierd nadat mensen eerst gewoon met elkaar hadden gegeten.

Dat eten werd door de mensen zelf meegebracht, door de rijken die het er goed van konden doen, maar die aten dat dan zelf op en lieten de armen – na het avondmaal – met een lege maag naar huis gaan.

Dan heb je er dus helemaal niets van begrepen, schrijft de apostel.

Tegenstellingen bestaan niet aan het avondmaal, mogen niet bestaan, zullen niet bestaan, dat is met het avondmaal zelf gegeven.

Want waar het brood gebroken wordt tot zijn gedachtenis, daar krijgt de gemeente deel aan het lichaam van de Heer. En ieder, die dat geloven wil en daarin delen wil, vormt samen met alle anderen dat ene en ondeelbare lichaam van de Heer, de gemeente die zijn naam draagt. En dan deel je i ieder geval je eten. Eén ondeelbaar lichaam, lijkt in onze tijd geen haalbare kaart meer.

Hoe kan zomaar een doorsnee plaatselijke gemeente nog iets van die eenheid laten zien, waar we toch ook constateren dat er vaak zoveel hoofden, zoveel zinnen zijn. Waar iedereen toch op zijn/haar eigen manier gelooft of niet gelooft of een beetje. Dat is toch de stand van zaken? Goed, in het beste geval wissel je daarover met elkaar van gedachten.

We merken dat de tijd van alle neuzen in dezelfde richting voorbij is.

En als we ons dan afvragen wat ons nog bindt aan elkaar, wat delen we met elkaar ?

Zou dat dan toch niet zijn: in ieder geval de maaltijd van de Heer?

Want het delen van brood en wijn zet ons toch telkens weer, eensgezind op het spoor, om zo te leven als Jezus ons het heeft voorgegaan. Ieder op onze eigen manier.

Dat is toch de essentie van het avondmaal en om dat met elkaar proberen waar te maken?

En als wij ons in het delen van brood en wijn / lichaam van Christus weten, dan komt – door onze verbondenheid met elkaar en met Christus – er toch een zekere onrust in ons? Een onrust die ons doet verlangen naar het geluk voor allen, die ons de ogen opent voor mensen om ons heen, in onze wereld.

Een onrust die ons doet beseffen hoe kostbaar het is om leven te delen met elkaar.

Dat we het goed mogen hebben vandaag,
aan het avondmaal,
dat we met elkaar breken om te helen,
delen om één te worden,
liefde te smaken om liefde te geven
aan elkaar en aan ieder die we ontmoeten.

Dat we doen wat eigenlijk niet kan.
Omdat we het niet kunnen laten, totdat Hij komt.
Amen, dat is: zo moge het zijn

Gereformeerde Kerk, Loosdrecht
ds. Hillegonda Ploeger